

ISSN:
3030-3311

Volume|2
Issue|9
November
2024

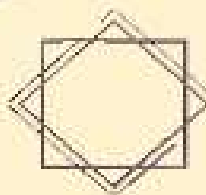

JCWS

ADVANCED SCIENCE INDEX

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

OpenAIRE | EXPLORE

FAST SUPPORT
AND RESULT
JOURNALS

**JOURNAL OF CONTEMPORARY WORLD
STUDIES**

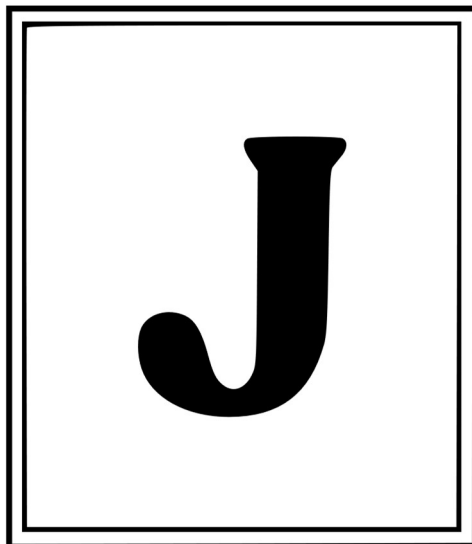
www.bestjournalup.com

VOLUME | 2 ISSUE | 9 NOVEMBER | 2024

ТОМ | 2 ВЫПУСК | 9 НОЯБРЬ | 2024

JILD | 2 SON | 9 NOYABR | 2024

ISSN: 3030-3311

JCWS

Tuesday
November 26
2024

YASSAVIYLIK VA NAQSHBANDIYLIKDA KOMIL INSON VA UNING RUHIY TARAQQIYOTIDAGI BOSQICHLAR

ISSN:
3030-3311

Quramatov Murod

Toshkent kimyo-texnologiyalar institutining Yangiyer filiali o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqola, Yassaviylik va Naqshbandiylik tariqatlaridagi komil insonning ruhiy taraqqiyoti va uning bosqichlarini qiyosiy tahlil qilishga bag'ishlangan. Komil insonning shakllanishi, har ikkala tariqatda ham tavba, zikr, fano va baqo bosqichlari orqali amalga oshadi. Yassaviylikda ruhiy taraqqiyotning yuqori pog'onalariga erishish uchun zikrning ovozli shakli va marifatga erishish ta'kidlanadi, Naqshbandiylikda esa qalb zikri va aqliy tafakkur asosiy vosita sifatida qaraladi. Maqolada, shuningdek, har ikki tariqatdagi ruhiy taraqqiyotning o'xshashliklari va farqlari tahlil qilinadi, komil insonning jamiyatdagi roli va uning ichki dunyosini anglashdagi o'ziga xos metodologiyalarni o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Yassaviylik, Naqshbandiylik, komil inson, ruhiy taraqqiyot, tavba, zikr, fano, baqo, marifat, tasavvuf, tarbiya, so'fi, aqliy zikr, ruhiy kamolot.

Email:

quramatov.murod@gmail.com

©2024. Quramatov Murod

Published by Fast support and result LLC.

*This is an open access article under the
CC BY-NC-ND license*

Creative Commons
Attribution-NonCommercial-
NoDerivatives 4.0
International License

Kirish

Tasavvuf tariqatlari, jumladan Yassaviylik va Naqshbandiylik, insonning ruhiy kamolotga erishish yo'li sifatida mashhurdir. Har ikkala tariqatda ham komil inson (kamolotga erishgan inson) g'oyasi markaziy o'rin tutadi. Komil inson, nafaqat axloqiy, balki ruhiy va ma'naviy taraqqiyotda eng yuqori pog'onaga erishgan shaxs sifatida tasvirlanadi. Ushbu maqolada Yassaviylik va Naqshbandiylik tariqatlaridagi komil insonning ruhiy taraqqiyotidagi bosqichlar o'rganiladi va ularning o'xshashliklari hamda farqlari tahlil qilinadi.

Yassaviylikdagi komil insonning ruhiy taraqqiyoti

Yassaviylikda komil insonning taraqqiyoti, asosan, ikki asosiy elementga tayanadi: taqvo (xudodan qo'rqish va ulug'lash) va so'fizm (tasavvufiy ma'rifat). Yassaviy tariqatida komil insonni shakllantirishda quyidagi bosqichlar alohida ahamiyatga ega:

1. Tavba

Yassaviylikda tavba (qaytish) komil insonning birinchi va eng muhim bosqichi hisoblanadi. Bu bosqichda so'fi (tasavvuf amaliyotini bajarayotgan shaxs) avvalgi xatolaridan, gunohlardan poklanishga harakat qiladi.

Tavba, so'fi uchun yangi bir hayot boshlanishi, ya'ni ichki dunyo va tashqi amalida tozalikni tiklashni anglatadi.

2. Zikr (Xudoning nomini yodlash)

Zikr, Yassaviylikda komil insonning ruhiy taraqqiyotidagi eng muhim amaldir. Zikr orqali so'fi xudoga yaqinlashadi va qalbini poklaydi. Yassaviylikda zikrning bir necha shakllari mavjud: harf zikri (yodlash orqali) va qalb zikri (ichki huzur va tinchlikni hosil qilish).

3. Fano va Baqo

Fano (o'limdan oldin o'zini yo'qotish) va baqo (abadiy mavjudlik) bosqichlari — bu ruhiy taraqqiyotning yuqori pog'onalaridir. Yassaviylikda so'fi avval o'zini yo'qotib, faqat Xudo mavjudligiga ishonadi, keyinchalik esa baqo bosqichida Xudoning abadiy mavjudligi bilan birlashadi.

4. Marifat va komillik

Marifat — bu Xudoning haqiqatini chuqur tushunishdir. Yassaviylikda marifatga erishgan shaxs, faqat Xudoning haqiqatiga yondashadi va uni ko'ra oladi. Komil inson bu bosqichda nafaqat ruhiy poklik, balki ilohiy ilm va ma'rifatga ham ega bo'ladi.

Naqshbandiylikda komil insonning ruhiy taraqqiyoti

Naqshbandiylikda komil insonning taraqqiyoti yana bir bor Xudoga yaqinlashish va ruhiy poklanishning o'ziga xos yo'li sifatida tavsiflanadi. Naqshbandiylikda ruhiy taraqqiyotning bosqichlari quyidagicha tashkil topgan:

1. Shariat (Islomiy qonunlar)

- Boshlang'ich bosqich: Naqshbandiylikda har bir murid (shayxning talabasi) Allohning qonunlariga bo'ysunishi kerak. Shariat, Islomning asosiy amallari, masalan, namoz, ro'za, zakot, haj kabi ibodatlarni bajarish, musulmonning dunyoviy va diniy hayotining asosini tashkil etadi.

- Nafsni tozalash: Shariatni bajarish orqali inson o'zining nafsini va qalbini poklaydi, bu esa ruhiy taraqqiyotning asosini tashkil etadi.

2. Tariqat (Ruhiy yo'l)

- Naqshbandiya tariqatini o'rganish: Bu bosqichda murid nafaqat diniy amallarni bajarishni davom ettiradi, balki nafsni tarbiyalash va ruhiy yuksalishga intilish uchun Naqshbandiya tariqatining o'ziga xos amallarini bajaradi.

- Zikr va nafsni yengish: Naqshbandiylikda zikr (Xudoning ismlarini takrorlash) o'ta muhim ahamiyatga ega. Bu zikr qalbni tozalash va nafsni tarbiyalashda yordam beradi.

- Suhbatlar va murshid yordamida tarbiya: Naqshbandiylikda murshid (shayx)ning rolga katta e'tibor beriladi. Murshid muridga ruhiy yo'lda to'g'ri yo'lni ko'rsatadi va uning nafsini tarbiyalaydi.

3. Marifat (Ilm va tushuncha)

- Allohning ilmini anglash: Marifat bosqichida murid Allohning ilmini va haqiqiy bilimni anglashga intiladi. Bu bosqichda inson nafaqat diniy bilimlarni, balki haqiqatni va mavjudotni, uni yaratgan Allohni yanada chuqurroq tushunishga harakat qiladi.

- Ruhiy tajribalar: Marifatda inson o'z ichki dunyosini anglaydi, qalbini ochadi va o'zining ruhiy holatini chuqurroq tushunadi.

4. Haqq (Haqiqiy haqqoniylik)

- Haqqni tan olish: Bu bosqichda murid Allohni, uning barcha ashyolarini va yaratganlarini mutlaqo haqiqat deb tan olishga erishadi. U hamma narsaning Asli va Haqqi faqat Allohda ekanligini anglaydi.

- Nafsni to'liq nazorat qilish: Bu bosqichda inson o'zining nafsini butunlay bo'ysundiradi va uning barcha passiv xohishlaridan tozalanadi. Nafsni yengish va Allohga yaqinlashish uchun barcha kerakli ruhiy va amaliy amallar bajariladi.

5. Faqr (Ruhiy inoyat va kamtarlik)

- Kamtarlik va ruhiy tozalik: Faqr bosqichida murid Allohning inoyatiga to'liq bo'ysunadi va uning har bir holatidan rozi bo'ladi. U dunyoviy narsalarga kamtarona qaraydi va ruhiy holatni yuqori darajaga ko'tarishga intiladi.

- O'zini Allohning iroda va hokimiyatiga taslim qilish: Faqr bosqichidagi murid barcha harakatlarida Allohning istaklari va hukmlariga bo'ysunadi. U hech qanday dunyoviy orzu-umidlarga ega bo'lmay, faqat Xudoga xizmat qilishni maqsad qiladi.

6. Haqiqiy Vahdat (Alloh bilan birlashish)

- Ruhiy yuksalishning eng yuqori nuqtasi: Bu bosqichda murid Alloh bilan birlashishni, uning zuhurini, yahshi fazilatlarini o'zida aks ettirishni maqsad qiladi. U Xudoning barcha sifatlarini, bilimini va nurini o'zida to'liq his qiladi.

- Tasavvufda Haq va o'zining birligini tushunish: Bu bosqichda inson o'zining Haqq (Alloh) bilan birligini, mutlaq haqiqatni tushunadi va boshqa barcha mavjudotlar bilan aloqalarini tushunadi. U shaxsiyatini yo'qotib, faqat Allohning mavjudligini tan oladi.

Yassaviylik va Naqshbandiylikda komil insonning ruhiy taraqqiyotidagi o'xshashliklar

- tavba: har ikki tariqatda ham ruhiy taraqqiyot tavba bilan boshlanadi. Tavba, komil insonning o'zining ichki olamida poklanishi va Xudoga yaqinlashishi uchun muhim bosqichdir.

- Zikr: Zikrning ahamiyati har ikki tariqatda ham katta. Zikr, qalbni Xudoga yo'naltirish va ichki huzur topish uchun ishlatiladi.

- Fano va Baqo: Fano va baqo bosqichlari har ikkala tariqatda ham komil insonning ruhiy kamolotga erishishining yuqori pog'onalaridir.

Yassaviylik va Naqshbandiylikda komil insonning ruhiy taraqqiyotidagi farqlar

- Zikrning yondashuvi: Yassaviylikda zikr ko'proq jismoniy va ovozli, Naqshbandiylikda esa qalb va aqliy zikrga ko'proq e'tibor beriladi.

- Tarbiyaviy metodlar: Yassaviylikda tarbiyalash ko'proq suhbatlar va mashqlar bilan amalga oshirilsa, Naqshbandiylikda so'fi istiqom va tavsiya orqali kamolotga erishadi.

Xulosa

Yassaviylik va Naqshbandiylikdagi komil insonning ruhiy taraqqiyoti, tasavvufiy yo'lda erishiladigan ma'naviy maqsadlarni anglatadi. Har ikkala tariqatda ham ruhiy taraqqiyotning bosqichlari o'xshash, lekin ularning amalga oshirilish usullari va yondashuvlari farqlidir. Komil insonning taraqqiyoti nafaqat ruhiy, balki axloqiy va ilmiy jihatdan ham mukammallikka erishishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Ibn Arabi, Muhammad.** *Al-Futuh al-Makkiyya* (Makkiyya Tafsir). 3-jild, Qohira: Dar al-Kutub, 1980.
2. **Baha ad-Din Naqshband.** *Fayz al-Kamil: Naqshbandiylik tarixi va amaliyoti.* Toshkent: O'zbekiston Milliy Akademiyasi, 2001.
3. **Yassavi, Ahmad.** *Divan-i Hikmet.* Tashkent: Ma'rifat, 1994.
4. **Kunya, Shayx Abdulkhaliq.** *Shajarat al-Ma'arif.* Istanbul: Ittifaq Press, 2005.
5. **Qushayri, Abū al-Qāsim.** *Al-Risāla al-Qushayriyya.* Cairo: Dar al-Ma'arif, 1992.
6. **Jabir, Muhammad al-Sadiq.** *Tariqat al-Naqshbandiya wa Ahl al-Dhikr.* Baku: Azad Press, 2008.
7. **Abd al-Karim al-Jili.** *Al-Insān al-Kāmil.* Beirut: Dar al-Fikr, 1995.
8. **L. Ahmad, M. Saeed.** *Tasavvuf va Kamolot: Yassaviylik va Naqshbandiylikda*